

Dan Tărchilă :

- „Totuși, nu-mi reneg nici o pagină...”
- „Încerc să fiu contemporan cu contemporanii noștri”
- „Am fost crescut și educat să cred în ideile românești și să le iubesc”

— Dan Tărchilă, ați împlinit 60 de ani, și îngăduți-mi să vă urez, în numele redacției și al meu, „La mulți ani !” Dar importantă este nu atât vîrsta biologică, cit starea de spirit a unui om care, pe de o parte, a acumulat o experiență a creației, iar pe de alta, are dorințe, proiecte, ambiții de ordin literar, proprii oricărui scriitor, de pînă în sau de peste 60 de ani.

Prima întrebare este aceasta : acum, după numeroase piese scrise, publicate ori montate pe scenele teatrelor din capitală și din țară, care este distanța între ceea ce ați intenționat, cu fiecare operă, și ceea ce ați scris ?

— Înainte de a intra în fondul chestiunii, țin să declar că acest interviu se datorează exclusiv inițiativei și perseverenței lui Paul Cornel Chitic.

Nu-mi este deloc ușor, mărturisesc, să răspund la întrebare ; cînd am început să scriu teatru, nu mi-am propus să ajung la vîrsta de 60 de ani și să mă gîndesc la un fel de „concluzie” asupra a ceea ce voi fi scris. Acum, gîndindu-mă retrospectiv, mi-e dificil să trag o linie și să fac suma a ceea ce am realizat.

Aș putea să spun doar că teatrul pe care l-am scris îl socotesc un preambul a ceea ce doresc să scriu de-acum încolo, deși nu știu cît timp și cîtă forță am ori voi mai avea ; eu sper să le am, dar soarta este, ca de obicei, imprevizibilă. Am scris multe piese (mi s-a reproșat, uneori, că am scris prea mult, un cercetător din R.F.G., Georg Stanomir, a fost vehement împotriva cantității de texte scrise de mine)... E ade-vărat că am scris foarte mult și, dacă e să fiu sincer, într-o selecție a celor izbutite cît de cit, fără îndoială că ar intra mult mai puține...

Totuși, nu-mi reneg nici o pagină, nici un rînd, pentru că am scris cu conștiința curată că voi contribui și eu la cultura și la spiritualitatea românească.

Nu avem dreptul să ne judecăm pe noi înșine decît sub raportul putinței și al dorinței noastre de a face cultură românească ; despre valoarea noastră vor vorbi alții, și poate nu contemporanii, și aceia vor vorbi bine despre noi ; așa a fost și va fi cît va fi cultură pe lume. Deci la întrebare pot să răspund că am încercat și am avut uneori sentimentul că am izbutit să scriu bine cîte ceva din ceea ce am voit să scriu, dar că abia de-acum încolo mă socotesc în măsură să scriu mai profund, și mai curat și mai frumos pentru cultura românească.

— O întrebare grație căreia sper să depășim inevitabilele declarații cu iz, vrînd-nevrînd, convențional.

Hal să ne închipuim că vă aflați la masa de scris, că tocmai vă apucați de scris la o piesă, iar eu, ca un diavol șchiop și răutăcios, nu vă las să lucrați și vă tot scil: cum vă proiectați piesa, la ce anume gândiți în afara celor ce se întâmplă în piesă, care sînt subtextul și contextul intenționate pentru vilttoarea piesă, chiar înainte de a scrie primele cuvinte etc. Înțelegerea este, desigur, indiscretă și incomodă, dar încerc să aflu cum se încheagă acel ceva pe care-l numim psihologia creației. Deci — sinteți de acord, da? — ne închipuim că sinteți la masa de scris și începeți să scrieți o piesă de teatru...

— Da, scriu acum la o piesă... nu cred că am un altfel de stil de lucru decât al oricărui alt scriitor; există ceva comun tuturor și care se numește, nu știu cit de convențional, inspirație. Tot ce pot să spun este că la fiecare piesă de teatru pornesc de la o idee.

— Ideea este oferită, sugerată, extrasă din realul contemporan sau este cumva de origine „culturală”, teoretică?

— Nici asta n-aș putea spune, pentru că, de pildă, Io, Mircea Volevod am scris-o în urma cererii teatrului din Constanța. Dar socotesc că Mircea Volevod era o prezentă foarte veche și persistentă în conștiința mea. Cererea teatrului a fost un accident care m-a făcut să scot din conștiința mea și să materializez literar figura acestui voievod. Poate aș fi scris-o peste un an, doi sau cinci, cu altă ocazie... Apoi piesa mea Zidarul am scris-o dintr-o tulburare resimțită la premiera piesei lui Blaga Meșterul Manole.

Cînd am plecat de la teatru — era prin '68 —, spectacolul era excepțional, mi-am spus: „așa ceva nu se poate, nu e posibil!”, desigur, gîndindu-mă la jertfă; voi scrie o piesă pornind de la acest „așa ceva nu se poate!”

— Deci, cu această piesă ne aflăm în replică față de textul lui Blaga. O replică polemică.

— M-aș sfii să spun acest lucru. Blaga este un monument al culturii noastre, căruia nu cred că-i putem da o replică noi!

— Dar nici o replică, oricît ar fi ea de polemică, dată unei opere aflate în patrimoniul național ori universal, nu este o negare, o anulare a acelei opere! Ci mai degrabă este expresia dreptului oricărui scriitor — un drept care se plătește scump în caz de eșec — de a dialoga peste timp cu valori, concepții, mentalități, ideologii es-

tetice, într-un cuvînt, opere de certificate valoare.

— Ei, da, fără îndoială... piesa Zidarul, dacă-mi pot îngădui o astfel de afirmație, este o replică — indiferent dacă este izbutită sau nu, asta nu discutăm aici — dată de pe pozițiile noastre contemporane.

Deci scriu acum o piesă numită Călătorie fantastică, o repunere în actualitate — numai ca idee, firește — a basmului Tinerețe fără bătrînețe și vîrstă fără de moarte. O piesă pornită de la filozofia românească despre căutarea veșniciei, o idee realizată de poporul român mai frumos decît în folclorul oricărui alt popor.

— Din propriile dumneavoastră mărturisiri constat că o mare parte dintre lucrările scrise se înfruptă, izvorăsc din sau vizează teme universale. Înțeleg din aceasta dorința dramaturgului Dan Tărchilă de a racorda efemerul momentului la marile arcade spirituale de care cerul Europei este împinșit...

— Aș vrea să cred că am abordat aceste teme pentru că am fost crescut în respectul spiritualității românești. Școala și familia mi-au imprimat în ouget tot ce este mai profund și mai frumos în gîndirea și în simțirea românească. Am fost crescut și educat să cred în ideile românești și să le iubesc. De aici, și nu dintr-o înclinare oarecum filozofică, se trage literatura pe care o scriu.

— Așadar, copilăria și tinerețea au fost legănate și îmbibate de spiritul culturii românești; dar profesia dumneavoastră, accidental sau nu, a fost, la început, aceea de medic. Profesia asta, care înseamnă un contact direct cu biologicul, cu visceralul, cu concretețea omului viu, a avut vreo influență în apariția și evoluția dramaturgului de mai tirziu?

— Cred că da; influența a constat, în primul rînd, în dorința de claritate a ideilor; ca medic, nu mi-am putut permite niciodată să fiu confuz, să accept confuzia, echivocul. Medicul este omul care trebuie să priceapă, să constate exact realitatea; realitatea, așa cum e ea. N-am putut să accept echivocul ideilor nici în teatru. Nu știu cit am izbutit acest lucru; poate că uneori am fost prea exact, lucid, dar nu-mi pare rău; acesta și așa sînt eu...

— Deci, profesia de medic nu v-a dispus către scormonirea, descoperirea, cercetarea anecdoticului — anecdoticul suferinței, anecdoticul stărilor precilinice, post-clinice...

Mai degrabă, profesia de medic v-a limpezit sentimental, afectiv, v-a limpezit tactica și strategia a-

**propriilor de temelie literare care
vă sînt dragi.**

— Am fost întotdeauna, deși mi se reproșează uneori acest lucru, un mare sentimental.

Dar sentimentele de dragoste, de simpatie, de admirație, chiar exacerbate fiind, am încercat să le trec printr-un filtru rațional; am acceptat să iubesc, să admir sau să urăsc, dar am vrut să știu de ce iubesc, admir sau urăsc.

— **Din cele ce-mi spuneți, înțeleg că
savoarea, carnea, umoarea replicilor
sînt ale sentimentului, ale afectivității
și afectuosului care e Dan
Tărchilă. Dar ce vizați, ce urmăriți,
care sînt subtextul și contextul
piesei pe care ne închipuim a-
mindoi că o scrieți?**

— Am abordat motivul **Tineretii fără
bătrînețe...** din punct de vedere
contemporan. Azi, știința începe să ar-
gumenteze o ipoteză din ce în ce mai
răspîndită, cum că în alte sisteme pla-
netare, în altă parte a universului, tim-
pul curge altfel decît aici pe Pămînt.
Noi am „rezolvat” această ipoteză impe-
cabil din punct de vedere moral, în bas-
mul românesc amintit, pentru că am in-
clus întoarcerea lui Făt-Frumos pe Pă-
mînt, ca să povestească oamenilor ce a
trăit, ce a văzut el în alte lumi. Nu s-a
mulțumit să descopere un adevăr, mai
important a fost să se întoarcă — și
asta cu orice pret — și să arate oame-
nilor adevărul acela...

Că oamenii l-au înțeles sau nu, asta e
cu totul altceva... poate că Făt Frumos
s-a întors prea devreme, dar, oricum,
experiența lui a rămas... Eu reiau acea
experiență a personajului de basm și o
transpun în lumea noastră, care are mult
mai multe date și posibilități de demon-
strare a acestui adevăr... de basm.

Mîinuat rămîne că acest om, după o
experiență excepțională, s-a întors îna-
poi acasă, pe Pămînt, renunțînd la toate.

Întîmplarea cu iepurele vinat în Va-
lea Plîngerii este o intervenție a elemen-
tului terestru, uman, care face explica-
bilă întoarcerea dintr-o viață veșnică și
neumbrită de vreo suferință, fără să o
pună în seama personajului. Dar perso-
najul se întoarce din proprie voință.

Deci, viziunea este contemporană, nu
neapărat a mea, personală, pentru că
fiecare dintre noi, cei care scriem, ne
integrăm unei viziuni generale contem-
porane, sîntem purtătorii ei de cuvînt,
și nu sîntem originali decît în măsura
în care societatea noastră este origi-
nală...

— **Deci, dramaturgul Dan Tărchilă,
cunoscut prin piesele sale
istorice sau de inspirație mitică,
este contemporan, prin aspirații,
contemporanilor săi.**

— Da. Cel puțin, încercăm să fim con-
temporani cu contemporanii noștri. De
aceia, te rog să consemnezi amărăciunea
mea pentru felul cum sînt privite uneori
încercările mele — așa cum s-a întîmplat
chiar în această revistă, atunci cînd a
acceptat să publice un articol care a
jignit nu numai realizarea, ci și inten-
țiile piesei mele.

— **Întreb acum ca simplu re-
porter : pe cînd o antologie realizată
chiar de dumneavoastră, printr-o
selecție operată într-o cantitate
„reproșabilă” de mare de texte?**

— Antologia nu o voi putea face de-
cît după ce voi scrie textul de care ți-am
vorbit, și altul pornit de la celebra bala-
dă **Miorița**.

E o tentativă extrem de dificilă, ten-
tativa aceasta...

Poate că, dintre cele 60 de piese, voi
realiza o selecție de 10—12, cu care să
mă prezint în fața publicului cu fruntea
sus.

— **Succes ! Mult succes, Dan
Tărchilă !**

Paul Cornel CHITIC

telex-„teatrul“●telex-„teatrul“●telex-„teatrul“

Deși cu mare întîrziere
— de care FAIMA se face
răspunzătoare — consem-
năm consistent număr
12/1983 al revistei băcăoane
„Ateneu”, consacrat aproa-
pe în întregime teatrului.
Dintre numeroasele arti-
cole cuprinse în sumar,
am reținut editorialul
„Teatrul — educație pa-
triotică, revoluționară”, su-
ita de opinii grupate sub

genericul „Patrimoniul
dramaturgiei naționale —
din bibliotecă pe scenă”
(semnatori : Virgil Brădă-
țeanu, Sorina Bălănescu,
Maria Vodă Căpușan, Con-
stantin Cubleșan), coloctiul
„Regizorul, ideolog și pe-
dagog al teatrului” (parti-
cipanți : Aureliu Manea,
Szombati Gille Otto, Nico-
lae Scarlat, Dan Stoica),

piesa într-un act Jocul
umbrelor de Daniel Tei, o
consistentă secțiune pri-
vind cartea de teatru, opi-
nii despre dramaturgie și
critica de teatru, o scri-
soare inedită, adevărată
profesiune de credință a
regretatului Ștefan Ciubo-
tărașu ș.a.m.d. Într-adevăr,
foarte interesant număr ●

(continuare la p. 81)